

СТУДИОЗНО КОНЦИПИРАНА КЊИГА

Тиодор Росић: *Метод најоредној шекстиуалној пресџављања*, Педагошки факултет у Јагодини, Јагодина, 2009.

Различити су начини проучавања и сазнавања књижевног дела. Најзанимљивија је бајка, као књижевна врста, нарочито народна, која у себи има архаизама и осталих варваризама зато што слика давна времена и језик српске друштвено-историјске и културне прошлости. Знање, мудрости и митолошки слојеви чине је вечном у промени захваљујући њеној динамичној и драмској структури, актерима који припадају различитим слојевима, врстама и родовима. Бајковита структура носи у себи духовне светове, религије, обреде, молитве, клетве и легенде. Својом дихотомијом: добро – зло, успоставља равнотежу и невидљивом космичком енергијом настоји да помири ликове који су осенчени црно-белом техником уз коришћење појединих речи и реченичних конструкција које, посматране са данашњег становишта, знатно одступају од стандардног језика и његових норми. Такав текст понуђен ученицима – најбројнијим и најбољим реципијентима чудесног текста бајке представља проблем при разумевању и тумачењу. Речници ученицима основношколског узраста често нису доступни, те одређене синтагматске и морфолошке целине остају недовољно јасне за разумевање веза међу целинама бајке.

Из наведених разлога писац, теоретичар и методичар Тиодор Росић улаже снаге и знања да методом напоредног текстуалног представљања народних бајки у избору за школску лектуру диференцира и објасни речи из контекста и унутар контекста које су недовољно јасне или архаичне обележавајући их графички напореда са целовитим текстом. Овакав начин рада доприноси визуелно и садржински реципијенту, брзом читању и лаком „превођењу“ речи које, осим архаизама и варваризама, могу бити дијалектизми казивача или приређивача и њихових говорних црта.

Аутор је у своме истраживању текстова народне бајке указивао детаљно на специфичности вокалног система осврћући се на историју настанка, нестанка или трансформације појединих знакова и гласова, извлачећи их и враћајући у контекст. За методiku наставе језика ово је врло значајан показатељ који упућује ученике у то да језик функционише као систем, независно од тога ком језику припада казивач. Реципијент, не само бајке, већ целокупне српске народне књижевности, у једном замаху, има у глави два паралелна језичка система: савремени на који су „преведене“ поједине речи, објашњен фонетски и синтаксички ниво и оригинални текст који слика време, традицију и историју. Такође, има реалну слику о два временска слоја која су вешто

инкорпорирана у садржаје бајки. Разлике у мелодији и акценту исто тако омогућавају наставнику који тумачи, а и ученику који прима тај књижевно-уметнички текст и о њему размишља, да досегне време и протумачи хтења и потребе јунака.

Тежња аутора Тиодора Росића да младом и савременом читаоцу „преместити“ време и језик и учини га разумљивим оваквим напоредним представљањем, није само дидактичко-методичке природе. Разлози су бројни, пре свих осталих, уметничке природе садржане у непролазној лепоти народних бајки која је одувек извлачила читаоца из времена и одводила у чудесне пределе и светове, уживања ради и откривања загонетки и бескраја причања. Из тих разлога биране су најбоље српске народне бајке као примери који својом антологијском вредношћу указују на комплексност живота и света у коме су настајале, и на језик којим су записане. Најважнији и незаобилазни извори узети су из Вукових збирки бајки и збирки других аутора. Као пример напоредног представљања текста, наведена је бајка Баш-челик која својом визуелношћу, и без речи, открива суштину истраживања аутора.

Део рада који се односи на истраживање фонетског, лексичког, морфолошког и фразеолошког нивоа у бајкама на добро одабраним примерима из наведених извора указују на изврстан језички нерв аутора којим улази у суштину значења и ту суштину презентује на очигледан начин чиме потврђује тезу да је књижевно дело, у овом случају народна бајка, средишни елемент читања и тумачења у троуглу чија два угла чине наставник и ученик.

Део књиге о присуству оријенталних речи и израза и списак речи уз објашњења, указује на међујезичку повезаност као и на балканско прожимање култура, језика и осталих друштвених слојева.

Студиозно конципирана књига обилује материјалом који је у науци о језику и књижевности парцијално проучаван и прикупљан, а у методици и избору школске лектире знатно мање. Уз добро познавање методологије приступа проблему, структури савременог језика и симболима који чине основе српске народне бајке, аутор је дао значајан допринос, не само олакшању тумачења бајковитог текста у основној школи, него и проучаваоцима елемената и језика укупне народне књижевности.

Из добре намере да споји науку о језику и наставу језика, аутор је користио изабрану литературу домаћих и страних проучавалаца грађе о народној бајци, лингвистици, митологији, методологији тумачења књижевно-уметничког текста, методици наставе књижевности и језика. Тиме је текст будуће књиге обогаћен, а избором српских народних бајки оплемењен лепотом која се рађа из чудесности.

Књигу препоручујем наставницима и родитељима уз жељу да се језик традиције чува као опомена да ће српски род живети све дотле док улаже своје умне снаге у тумачење значења речи које ишчезавају, али које су и богатство и документ постојања.

Сћана Смљковић